

ECOURI

UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

81 FEBRUARIE
2026

500 de ani de la naștere

Vasyl Kostiantyn OSTROZKYI

moștenirea
unei epoci

Familia Ostrozkyi a fost una dintre cele mai influente familii de nobili din secolele XV–XVII. Membrii săi nu doar că au jucat un rol activ în viața politică și militară a Republicii Polone (Rzeczpospolita), dar au contribuit semnificativ și la renașterea culturală și educațională a Ucrainei.

Moșiile familiei se întindeau pe vaste teritorii, iar influența lor depășea cu mult granițele Ucrainei moderne. Dintre numeroșii reprezentanți de seamă ai acestei familii, Vasyl Kostiantyn se remarcă prin activitatea sa prolifică, care a avut un impact profund asupra dezvoltării culturii, religiei și educației în Ucraina.

Vasyl Kostiantyn s-a născut în anul 1526 în familia lui Kostiantyn Ivanovyci Ostrozkyi, vestit comandant militar, care s-a făcut remarcat prin numeroase victorii în luptele împotriva tătarilor și a Moscoviei. Este suficient să amintim memorabila bătălie de la Orșă din 1514. Kostiantyn Ivanovyci Ostrozkyi a ocupat funcții înalte în Marele Ducat al Lituaniei. Datorită, în mare parte, daniilor marelui duce – acordate mai ales pentru merite militare – el a reușit să-și extindă considerabil posesiunile. La mijlocul anilor 1570, în mâinile sale se aflau posesiuni uriașe, care cuprindeau o mare parte din teritoriul Ucrainei de astăzi. El deținea o treime din pământurile istorice ale Voliniei (astăzi, în principal, teritoriile regiunilor Rivne, Hmelnyțkyi și Ternopil), 14 orașe și așezări mari în regiunea Kievului, opt în Braclav, patru în Galiția și 32 pe teritoriul Poloniei, fiind considerat cel mai bogat om nu doar din Rzeczpospolita, ci din întreaga Europă. Avere sa îi permitea să ridice o armată de 15-20 de mii de oameni. De pildă, prin strădaniile sale au fost ridicate fortărețe la hotarul cu Câmpia Sălbatică – la Bila Tserkva, Pereiaslav și Bohuslav. Datorită acestor acțiuni, colonizarea de către ucraineni a actualelor teritorii din centrul Ucrainei a devenit mai intensă. Cneazul însuși a salvat în repetate rânduri Kievul de atacurile tătare.

Totuși, spre deosebire de tatăl său, care și-a câștigat gloria pe câmpul de luptă, Vasyl Kostiantyn a ales un alt drum. Deși a moștenit domeniile și titlurile familiei, interesele sale se îndreptau spre cu totul alte preocupări – știința, religia și cultura. Nu întâmplător era numit „regele neîncoronat al Ucrainei”.

Vasyl Ostrozkyi a avut un rol esențial în revitalizarea Ținutului kievean și a orașului Kiev, care, în secolul al XVI-lea, erau expuse atacurilor tătare și se aflau în declin. De asemenea, el a contribuit semnificativ la dezvoltarea vieții culturale a orașului, acordând o atenție deosebită principelui său centru cultural și religios – Pecerska Lavra (Lavra Peșterilor) din Kiev.

Beneficiind de o educație strălucită, el a devenit cunoscut prin activitatea sa intelectuală. Prințul i-a sprijinit pe savanți și artiști, invitându-i la curtea sa. În jurul lui s-au adunat personalități culturale de seamă ale epocii, ceea ce i-a permis să realizeze o serie de proiecte de amploare.

Una dintre cele mai importante realizări ale lui Vasyl Kostiantyn a fost întemeierea Academiei din Ostroh, în anul 1576, prima instituție de învățământ superior de pe teritoriile ucrainene. Aceasta s-a afirmat rapid ca un centru de referință al educației și vieții spirituale, reunind savanți și profesori de prestigiu ai epocii atât greci, cât și ucraineni. Academia a jucat un rol extrem de important în formarea intelectualității și a clerului ucrainean și a funcționat timp de aproximativ 60 de ani. Din rândurile absolvenților acestei prestigioase instituții s-au remarcat numeroase personalități ale culturii – scriitori, profesori, savanți, clerici. Ei s-au numărat printre fondatorii școlii Frăției din Kiev și ai Academiei Kievo-Mohyleansk.

(Continuare la pag. 3)

Mihaela HERBIL

21 FEBRUARIE – ZIUA INTERNAȚIONALĂ A LIMBII MATERNE

Ivan Ohienko (Mitropolitul Ilarion) – un om în slujba limbii materne

Ziua Internațională a Limbii Materne, sărbătorită la 21 februarie în fiecare an, începând cu 2008, ne oferă, de această dată, prilejul de a-l evoca pe **Ivan Ohienko** (Іван Огієнко) (1882-1972), de la a cărui naștere s-au împlinit, în ianuarie, 144 de ani.

Personalitate ucraineană marcantă, enciclopedist, traducător, editor, activist în domeniul social-politic și religios, ministru al Educației Publice în Republica Populară Ucraina (YHP) și primul rector al Universității Ucrainene din Kamianet-Podilskyi (1918-1920), acesta și-a dedicat întreaga viață renașterii și dezvoltării Ucrainei, consolidării identității naționale, studierii fundamentelor și a spiritualității ucrainene.

Născut la 15 ianuarie 1882 în localitatea Bruseliv (regiunea Jytomyr) într-o familie de țărani nevoiași, Ohienko a obținut educația primară la școala populară de acolo. Absolvind ca premiant cursurile, pleacă, în 1896, împreună cu mama sa, pe jos, la Kiev, străbătând 75 de verste (aproximativ 75 de kilometri), cu intenția de a-și continua studiile la Școala Militară de Felceri, unde școlarizarea era gratuită. După terminarea cursurilor, se angajează la Spitalul Militar din Kiev, dar va fi dezamăgit de profesia aleasă, astfel că, în 1903, va susține examenul de admitere la liceul din Ostra, care i-a dat posibilitatea de a se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității „Sfântul Vladimir” din Kiev, pe care a absolvit-o în 1909.

Din anul 1905, Ohienko începe să scrie în limba ucraineană, implicându-se activ în viața științifică și socială, precum și în activitatea societății „Prosvita” și publică în ziarele „Hromadska Dumka” și „Rada”.

Interesul pentru domenii precum arheologia, paleografia, arhivistica, biblioteconomia, vechile tipărituri îl va consacra, în cele din urmă, ca un veritabil savant, impunându-se, în primul rând, ca lingvist și istoric. În anul 1911 obține o bursă universitară la Facultatea de Istorie și Filologie, manifestându-se în domeniul studiilor ucrainene, iar din 1915 începe să țină primele prelegeri universitare. În 1916 introduce un curs nou despre „Istoria accentului în limbile slave de est”.

După Revoluția din Februarie din Rusia, începe procesul de ucrainizare a Universității Sfântul Vladimir, Ohienko aflându-se printre primii profesori care vor predă, aici, în limba ucraineană.

În 1917 ia ființă Rada Centrală, iar Ivan Ohienko, în calitate de membru al nou-înființatului Minister al Învățământului, a venit cu inițiativa de a fonda Universitatea Populară Ucraineană (YHY), unde va introduce un nou curs intitulat „Cultura ucraineană”.

În 1918 a pus bazele Universității Ucrainene de Stat din Kamianet-Podilskyi, devenind primul ei rector. Prin activitatea sa, a încercat să creeze un centru de învățământ superior ucrainean avansat, având ca model tradițiile educaționale din America și Europa.

În toamna aceluiași an, preia conducerea Ministerului Educației din Republica Populară Ucraineană, iar în această funcție, a aprobat o nouă ortografie ucraineană, a sprijinit înființarea liceelor ucrainene, a fost alături de edituri și a îndemnat clerul să slujească în limba maternă, înființând o comisie responsabilă cu traducerea Bibliei în limba ucraineană. De asemenea, s-a străduit să asigure instituțiilor de învățământ cadre didactice profesioniste, precum și manuale și cărți necesare pentru crearea unei baze materiale corespunzătoare. În același timp, Ohienko a eliberat din funcție numeroși funcționari care împiedicau procesul de ucrainizare.

Ivan Ohienko a participat, în calitate de împuternicit al Consiliului de Miniștri, la organizarea unui eveniment de o importanță majoră pentru Ucraina – este vorba despre Actul Unirii Republicii Populare Ucrainene de Vest cu Republica Populară Ucraineană într-un singur Stat Ucrainean Unitar, care a avut loc la 22 ianuarie 1919.

(Continuare la pag. 2)

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Ivan Ohienko (Mitropolitul Ilarion) – un om în slujba limbii materne

(Continuare de la pag. 1)

După anihilarea Republicii Populare Ucrainene în 1920, Ohienko a emigrat în Polonia, unde a predat limba ucraineană la Seminarul din Lviv, paleografie și slavonă bisericească la Facultatea de Teologie a Universității din Varșovia și a fondat revistele „Ridna mova” (*Limba noastră*) și „Naša kultura” (*Cultura noastră*).

Anul 1937, când s-au împlinit 30 de ani de activitate științifică și civică a lui Ohienko, a marcat tragic existența acestuia, deoarece soția lui, Dominika Danylivna, a murit.

Drama personală provocată de moartea soției și situația social-politică din Polonia în perioada dinaintea celui de-Al Doilea Război Mondial l-au determinat pe Ohienko să ia o decizie importantă, aceea de a se călugări. La 6 octombrie 1940, Ivan Ohienko a rostit un discurs de bun-rămas adresat celor care îl cunoșteau ca profesor. Tunderea în monahism a viitorului mitropolit a avut loc la 9 octombrie 1940, la Mănăstirea Sfântul Onufrie din Iablocin (Polonia). Ohienko și-a ales numele Ilarion, deoarece acesta era numele primului ucrainean care, cu 800 de ani înainte, a fost ales pe scaunul mitropolitan.

În vara lui 1944, nemții au evacuat forțat conducerea clerului Bisericii Ortodoxe Ucrainene care își desfășura activitatea pe teritoriul Poloniei, astfel că Ohienko-Ilarion este nevoit să-și reconfigureze traseul existențial. În mai 1946 primește invitația de a emigra în Canada, căreia îi va da curs în 1947, unde va conduce viața bisericească a ucrainenilor din Winnipeg, devenind, în 1951, Mitropolit al Bisericii Greco-Ortodoxe Ucrainene din Canada. Restul vieții și l-a dedicat traducerii Bibliei în limba ucraineană (din greacă, ebraică și aramaică).

Ivan Ohienko, devenit mitropolitul Ilarion, a murit la 29 martie 1972, la Winnipeg (Canada), iar mormântul său a devenit loc de pelerinaj pentru ucrainenii din întreaga lume.

Moștenirea culturală a lui Ivan Ohienko (Ilarion) include un număr impresionant de scrieri (aproximativ 1850) ce acoperă o paletă largă de preocupări din domenii precum lingvistică, metodică studierii limbii și literaturii ucrainene, istoria limbii bisericești, istoria Ucrainei. Printre lucrările sale cele mai importante din domeniul limbii și al culturii ucrainene putem menționa următoarele: „Mic curs de limbă și ortografie ucraineană” (*Краткий курс украинского языка и правописания*), „Limba maternă în școala ucraineană” (*Рідна мова в українській школі*), „Privire de ansamblu asupra lingvisticii ucrainene” (*Огляд українського лінгвістичного мовознавства*), „Cultura ucraineană” (*Українська культура*), „Dicționar ucrainean de stilistică” (*Український стилістичний словник*), „Limba ucraineană contemporană literară” (*Сучасна українська літературна мова*), „Bizanțul și Ucraina” (*Візантія і Україна*).

Ohienko a acordat o atenție deosebită studierii aspectelor lingvistice ale limbii materne și găsirii unor metode raționale de învățare a acesteia, considerând că în limbă se reflectă specificul național al fiecărui popor, cultura acestuia, precum și nivelul conștiinței sale.

Ca activist politic, Ohienko a introdus conceptul de „politică privind limba maternă”, scriind, în 1936, lucrarea „Наука про рідномовні обов’язки: рідномовний Катигизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства” (*Învățătură despre îndatoririle față de limba maternă: Catehism de limbă maternă pentru dascăli, oameni ai condeului, cler, avocați, elevi și publicul larg*), în care subliniază legătura indisolubilă dintre limbă și popor, specificând faptul că „fără o limbă maternă bine cristalizată nu există conștiință națională, nu există națiune, iar fără conștiința națiunii nu există statalitate, sub care se înțelege cea mai înaltă formă de organizație socială” (Орієнко І., *Наука про рідномовні обов’язки*. – Львів: „Фенікс”, 1995, p. 11). Astfel, savantul ucrainean ajunge la concluzia că elementul cel mai important care unește un popor și îl transformă într-o națiune conștientă este limba literară unitară.

Preocuparea pentru limba maternă devine, în concepția lui Ohienko, o chestiune de importanță națională și, în acest sens, este impresionant *Decalogul* pe care l-a lăsat ca moștenire spirituală atât contemporanilor, cât și urmașilor săi, intitulat „Cele zece porunci privind limba ale unui cetățean conștient” și pe care îl redăm, mai jos, în traducere din limba ucraineană:

- *Limba este inima unui popor; dacă dispare limba, dispare și poporul.*
- *Cine se rușinează de limba maternă, se pedepsește pe sine însuși.*
- *Limba literară este cea mai puternică armă a culturii.*
- *Utilizarea limbii materne în viața socială este o datorie a fiecărui cetățean conștient.*
- *Limba maternă trebuie să domnească în familie.*
- *Fiecare cetățean conștient trebuie să cunoască bine limba literară unitară a poporului său.*
- *Limba nu trebuie mutilată: trebuie să-i păstrăm puritatea și corectitudinea.*
- *Un popor care nu are propria limbă nu se poate numi un popor educat.*
- *Unitatea limbii înseamnă unitatea poporului.*
- *Păstrarea limbii materne este cea mai importantă îndatorire a fiecărui cetățean.*

Putem, astfel, afirma cu certitudine că, prin activitatea permanentă desfășurată pluridimensional, Ivan Ohienko și-a dedicat îndelungată viață evoluției spirituale a poporului ucrainean, consolidării conștiinței naționale și slujirii Bisericii Ortodoxe Ucrainene. Cuvintele scrise de acesta în lucrarea autobiografică „Моє життя” (*Viața mea*) au o valoare de simbol: „Soarta mi-a rânduit să lucrez în asemenea condiții și în asemenea funcții în care activitatea mea nu mă privea doar pe mine – am lucrat pentru întregul popor ucrainean. Cum am lucrat este un lucru pe care nu-l voi judeca eu...”.

Surse consultate:

1. <https://knu.ua/ua/geninf/osobystosti/ogienko/>
2. <https://dovidka.biz.ua/ivan-ohienko-biografiya-skorocheno-ta-tsikavi-fakty/>
3. Ковтун (Бугайчук), Олена, І. Огієнко про рідномовні обов’язки та вивчення іноземних мов, <https://er.kai.edu.ua/server/api/core/bitstreams/86c1101f-3564-41e9-9182-d5029d39fc90/content>
4. Огієнко І., *Наука про рідномовні обов’язки*. – Львів: „Фенікс”, 1995.

În fiecare an, data de 21 februarie aduce cu sine o ocazie de a reflecta la valoarea și frumusețea limbii materne. În această zi, putem medita la modul în care diversitatea lingvistică ne înfrumusețează lumea și putem afla ceva interesant despre limbi.

Despre bogăția și frumusețea limbii ucrainene s-a scris mult de-a lungul timpului. Știm, de asemenea, ce ne spune limba ucraineană despre mentalitatea vorbitorilor ei și putem afirma că ea este valoroasă și în România. Dar cum este oglindită gândirea ucraineană în proverbe? Să urmărim, în continuare, câteva exemple de proverbe care ne vor îmbogăți cunoștințele despre limba ucraineană.

Proverbele și zicătorile sunt o expresie a memoriei colective și au ca funcție reflectarea experienței de viață a unei colectivități precum și reglementarea relațiilor din interiorul acesteia. Definit ca o formulă lingvistică concisă, proverbul se caracterizează printr-o structură sintactică stabilă și printr-un lexic polisemantic, puternic metaforizat. În continuare, putem să observăm mentalitatea ucrainenilor prin intermediul câtorva proverbe și zicători ucrainene, care se referă la vorbire și au la bază verbul **говорити** – *a vorbi*.

• Чоловік має два вуха, щоб багато слухати, а один язик, щоб менше **говорив**. – *Omul are două urechi, pentru a asculta mult, dar o limbă, pentru a vorbi puțin.*

• **Говори** лише про те, що знаєш. – *Vorbește numai despre lucrurile pe care le știi.*

• **Говори** менше – думай більше. – *Vorbește mai puțin, gândește mai mult.*

• **Говорити** легко, робити важко. – *Ușor de zis, greu de făcut.*

• Зайве **говорити** – тільки собі шкодити. – *Vorba multă, sărăcia omului.*

• Хто багато **говорить**, той мало творить. – *Cine vorbește mult, face puțin.*

• Менше **говори** – більше вчуєш. – *Vorbește mai puțin și vei auzi mai multe.*

Ce mai aflăm despre LIMBA MATERNĂ?

• Не **говори**, що не знаєш, але знай, що говориш. – *Nu spune ce nu știi, dar să știi ce spui.*

• **Говори** мало, слухай багато, а думай іще більше. – *Vorbește puțin, ascultă mult și gândește și mai mult.*

• **Говорити** не думаючи – все одно, що стріляти не цілячись. – *A vorbi fără a gândi e totuna cu a trage cu arma, fără a ochi.*

• Багато їх правду хвалє, але не всі по-правді **говорє**. – *Mulți laudă adevărul, dar puțini îl și spun.*

• **Говорити** не вмію, а брехати не смію. – *Să vorbesc frumos nu pot, iar să mint nu îndrăznesc.*

• Стережися людини, що не **говорить**, і собаки, що не гавкає. – *Ferește-te de omul care tace și de câinele care nu latră.*

• Ти хто **говорить** – сіє, хто слухає – жне. – *Cei care vorbesc – seamănă, cei care ascultă – seceră.*

• Язык **говорить** – голова расплачується. – *Gura vorbește, capul plătește!*

Reflectând asupra acestor proverbe și zicători ne convingem de veridicitatea concepției despre limbi a lui Humboldt. Chiar dacă sunt doar câteva expresii, ele ne ajută să înțelegem mentalitatea ucrainenilor. De exemplu, deducem faptul că acest popor prețuiește mult înțelepciunea, chibzuința, adevărul și hărnicia. Aceste valori morale înalte sunt ca un far călăuzitor în viața lor, ajutându-i să conviețuiască în armonie cu natura și cu semenii și să manifeste considerație față de sentimentele celor din jur. Acest nou univers în care pășim ne ajută să înțelegem percepția unui popor cu privire la bine și rău, adevăr și minciună, dreptate și nedreptate.

Nu poate trece neobservat nici limbajul puternic metaforizat și încărcat cu figuri de stil. Vorbirea este comparată cu una dintre activitățile cele mai obișnuite ale poporului ucrainean, și anume cultivarea pământului. Prin intermediul comparației și cu puțină imaginație, vedem imaginea unor animale, obiecte sau activități agricole, prin intermediul cărora este analizată vorbirea. Observăm că de cele mai multe ori se atrage atenția asupra vorbirii nechibzuite, care ocupă mult timp și care duce în cele din urmă la pagubă. Chiar dacă aceste proverbe și zicători au fost formulate de către oamenii de rând, ele sunt pline de sens și demonstrează faptul că oamenii au observat comportamentul celor din jur și au formulat aceste expresii ca pe niște concluzii acumulate în urma trăirii unor experiențe pe parcursul vieții. Fiind transmise prin viu grai din generație în generație, proverbele au rolul de a-i călăuzi pe cei tineri, care pornesc pe drumul vieții fără să cunoască ceea ce le stă în cale.

Pornind de la premisa că omul se raportează la lumea înconjurătoare în relație cu propria sa personalitate și cu propriul său corp, idee exprimată de către C. Silaghi în articolul „Frazеologisme ucrainene ce conțin lexeme referitoare la părți ale corpului omenesc”¹, în continuare supun analizei câteva frazeologisme ce conțin lexeme referitoare la organele vorbirii, care apar într-un grai ucrainean din județul Maramureș. Graiul ucrainean analizat este un grai foarte vechi, ce a cunoscut pe teritoriul țării noastre o evoluție divergentă în raport cu limba ucraineană literară. Acest fapt a permis conservarea unor forme arhaice care se folosesc în unele situații numai la nivelul unităților frazeologice în a căror structură intră.

Unitățile frazeologice ce conțin lexeme referitoare la corpul uman (așa-numitele frazeologisme somatice) reprezintă unul dintre cele mai vechi sectoare ale frazeologiei și caracterizează individul din punct de vedere fizic, intelectual, psihic, emoțional, moral etc., adică reflectă toate laturile vieții umane.

Putem identifica, în următoarele structuri, sensurile în care folosesc ucrainenii din Maramureș lexemele **пот / gura, язык / limbă și зуб / dinte**:

¹ Dialogul slavistilor la începutul secolului al XXI-lea, K. Balazs, I. Herbil (editori), Anul III, nr. 1/2014, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, pp. 116-123.

- Битиса по **поту** / a se bate peste gură, a se mira foarte tare de ceva; a bate în lemn
- Брати сі вид **рота** / a-și lua de la gură
- Вирватиса з **рота** / a ieși un porumbel pe gură
- Держати сі **рот** / a-și ține gura, a tăcea
- Заткати сі (забити сі) **рот** / a-și închide (astupa) gura
- Плитеса **язик** / i se împletește limba (atunci când cineva se află sub influența băuturilor alcoolice)
- Прожерти сі **язик** / a tăcea (*a-și înghiți limba)
- Говорити круз **зуби** / a vorbi printre dinți (abia deschizând gura)
- Дати по **зубах** / a lovi peste gură (*a da peste dinți)
- Дустати по **зубах** / a căpăta peste gură (*a primi peste dinți)
- **Зуб** часника / câțel de usturoi (*dinte de usturoi)
- **Зуби** сі визбираеш / *îți culegi dinții – frazeologism folosit ca amenințare de a bate pe cineva foarte tare pentru un anumit motiv”.

Am putut observa, în aceste exemple, cât de multe reușesc să ne spună cuvintele, expresiile, zicătorile și proverbele existente în limba ucraineană despre gândirea și modul de viață al

Virgiliu RIȚCO

CUVINTE MAGICE

Totul s-a petrecut într-un orașel din nordul Dobrogei, scăldat de apele liniștite ale vechiului braț dunărean, în care se odihnesc siluetele gârbovite ale Munților Măcin, măcinați de vitregiile naturii. Dezgoliți astăzi de podoaba pădurilor, au schimbat nu numai aspectul zonei, dar și clima. Veșnicii dușmani ai acestor meleaguri sunt vânturile ce bat cea mai mare parte din an, crivățul iernii și căldurile toride ale verii. Sunt manifestări ce stânenesc dezvoltarea vegetației, implicit viața celor ce sunt legați de existența ei – locuitorii.

S-a dus o luptă crâncenă împotriva acestor schimbări atât de neprielnice. Coamele golașe ale bătrânilor munți, reîmpădurite, parcă întineresc, recăpătându-și verdele specific de altădată. Curțile caselor sunt adevărate oaze de verdeață, care-ți încântă privirea, asigurând totodată o mică modificare a climatului din jurul locuinței. Un refugiu apropiat împotriva căldurilor din vară îl reprezintă cochetul parc ce urmărește clipocitul molcom al Dunării. Arborii ce-și desfășoară podoaba crengilor în tihnă asigură liniștea și răcoarea atât de căutată, după truda localnicilor depusă de peste zi. Parcul este

asemănător societății omenești, fiind o întovărire de ființe. Este de fapt un trai împreună. La umbra și răcoarea acestora, parcă urmându-le exemplul, în serile călduroase vin să se odihnească orășenii, schimbând impresii s-au ajutându-se în rezolvarea unor probleme.

Iată un simplu caz asupra căruia mi-am oprit atenția. Pe o bancă izolată, în parc, se odihnea un bătrânel. Avea părul nins și o privire blajină a omului trecut prin viață. Văzându-l, atras ca de un magnet, un puști pe nume Andrei se așează sfios și gânditor alături de unchiuș.

Observându-i fața tristă, bătrânelul îl întrebă:
– Ce-i cu tine, băiețule? Ce ți s-a întâmplat?
– Nimic, – spuse Andrei cu ochisorii lui triști.
– Ai plâns pentru că te-ai certat cu cineva?
– Desigur și vreau să fug de acasă, – se destăinuie Andrei.
– Poți să faci așa ceva? – se miră bătrânelul.
– Sunt hotărât s-o fac. Nimeni nu-mi îndeplinește nicio dorință. Astăzi, de exemplu, i-am cerut surorii mele Irinuca câteva creioane colorate. Ea are multe. Nu mi-a dat niciunul.
– Doar pentru că n-ai primit ce ai cerut, trebuie să fugi de acasă? Nu cred că este un motiv serios.

– Nu este numai asta. Mai am și un frate mai mare. Se plimbă des cu barca. Îi spun: „Ia-mă și pe mine, pentru că altfel voi lua ramele și mă voi urca singur în barcă.”

Se făcu liniște. Minte micuțului depăna toate presupusele necazuri. Bătrânelul îl întrebă:

– Și de ce nu te ia?
– De ce mă iscodiți atât? – răspunse iritat Andrei.
– Pentru că vreau să te ajut! Există cuvinte magice care pot îndeplini orice dorință.

Curiozitatea copilului îl făcu să întrebe:
– Care sunt aceste cuvinte?

acestui popor. Orice limbă pe care ne-am propune să o studiem și să o aprofundăm ne va introduce într-un nou univers, făcându-ne mai bogați din punct de vedere cultural, lingvistic sau chiar spiritual. Fiecare limbă ne va uimi prin propriul limbaj metaforizat, conservând și chiar amplificând dorința de a descoperi și a pătrunde universul pe care îl aduce cu sine.

În cele din urmă, putem afirma fără echivoc faptul că diversitatea lingvistică este o binecuvântare divină. Este de datoria noastră să avem un punct de vedere corect cu privire la acest cadou. Ce presupune acest lucru? Imparțialitate. Dacă toți oamenii ar conștientiza valoarea inestimabilă a limbilor, atunci fiecare ar fi interesat să afle ceva nou despre cultura și limba celuilalt. Astfel, prejudecățile ar fi eliminate, iar diversitatea promovată. Consider că limbile nu ar trebui să ne dezbine, ci să fie, conform spuselor lui Humboldt, o cheie de acces către alte popoare cu care să legăm prietenii. Înțelegem, așadar, că rolul nostru este să prețuim ceea ce am moștenit, limba maternă, dar să arătăm interes, considerație și respect față de toate limbile lumii. Acționând în acest mod vom demonstra că prețuim viața, familia, dar și capacitățile cu care am fost înzestrați.

Jessica BILCEC

– Eu ți le voi spune, dar ține minte. Când le pronunți, însoțește-le cu un glas liniștit.

Aplecându-se, unchiușul îi șopti la ureche cuvintele. Vrând probabil să verifice valabilitatea acestora, Andrei sări în picioare și o zbughi spre casă. Își găsi sora desenând, înconjurată de o întreagă gamă de creioane colorate. Când își văzu frățiorul, le trase spre ea, acoperindu-le cu mâinile.

Cred că bătrânul mi-a spus un mare neadevăr, gândi Andrei. Își aminti imediat cuvintele magice pe care el nu le rostise cu vocea liniștită. Reveni:

– Irina, dă-mi și mie câteva culori... *te rog frumos*.
Surprinsă, aceasta făcu niște ochi mari, gândind: „Ce i s-o fi întâmplat frățiorului meu?”. Cu fața luminoasă, fericită îl întrebă:
– Ce culori ai vrea să-ți dau?
– Aș dori dacă vrei să-mi dai și mie câteva culori, să desenez și eu.

Surioara îi întinse câteva creioane colorate. De fapt, Andrei nu avea nevoie de ele. A vrut numai să verifice cât de adevărate erau cuvintele bătrânului și ce efect magic au. A doua zi dimineața, când fratele său se urca în barcă pentru o plimbare pe apa liniștită a fluviului, Andrei îl rugă cu un ton blând, folosind aceleași cuvinte:

– *Te rog frumos*, ia-mă și pe mine!
– Ia-l, *te rog*, ia-l – sări Irina.
Răzând, fratele îi spuse:
– Hai urcă. Vom face o plimbare amândoi, ca niciodată.
„M-au ajutat. Din nou m-au ajutat!” – gândi Andrei. Fericit, o luă la fugă pe aleile parcului atât de primitiv, pentru a-i mulțumi unchiușului. Învățase cuvintele magice, pe care le va folosi, probabil, întreaga viață. Banca era însă goală. Gândi: „Trebuie să-l întâlnesc. Îi voi mulțumi din suflet pentru sfatul dat!”.

ani și i-a impresionat pe contemporani prin măreția sa, până când a fost distrus în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Un alt simbol important al legăturii dintre prinț și Lavră este păstrarea, în incinta acesteia, a unei medalii unice din aur cu portretul lui Vasyl Kostiantyn. Acest medalion, realizat din aur de mare puritate și având o greutate de 35 de grame, a fost descoperit în toamna anului 1898 în Catedrala Adormirii, în timpul unor lucrări de renovare. Atunci, în galeriile din apropierea altarului stâng al Cuviosului Teodosie de la Pecersk, a fost descoperită o nișă zidită, în care se aflau patru vase și un butoi de lemn cu o comoară uriașă, cântărind aproape 300 kg. Toate aceste monede și medalii din aur și argint au fost vândute de Lavră, prin ordin, pentru suma de 65 de mii de ruble, Muzeului Ermitaj din Sankt Petersburg. Printre ele se afla și medalionul cu Ostrozkyi, care, din păcate, se păstrează și astăzi într-un muzeu rusesc.

Acest medalion nu este singura dovadă a faptului că Lavra a cinstit, timp de secole, memoria prințului și a familiei sale, ci și numeroasele mențiuni din pomelnicele mănăstirii. Figura lui Vasyl Kostiantyn Ostrozkyi rămâne una de mare importanță în istoria Ucrainei. Contribuția sa la păstrarea credinței ortodoxe, la susținerea culturii și educației ucrainene permite ca el să

Monumentul principilor Ostrozki – o compoziție sculpturală în orașul Ostroh, regiunea Rivne (Ucraina). Sculptor: Serhii Chumakov.

fie considerat unul dintre simbolurile identității naționale ucrainene ale epocii sale. Realizările sale ca om de cultură, iluminist și protector al educației rămân relevante pentru ucrainenii și astăzi.

Vasyl Kostiantyn Ostrozkyi a fost un adevărat intelectual care, în pofida condițiilor politice dificile, a reușit să păstreze și să îmbogățească patrimoniul cultural al poporului său, punând bazele dezvoltării viitoare a Ucrainei ca stat independent.

Surse consultate:

<https://www.kplavra.kyiv.ua/ua/heritage-of-ostrozhsky>
<https://www.ua.edu.ua/ua/important/velikiy>
<https://novynarnia.com/2020/12/29/kostrozky/>
<https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Vasyl Kostiantyn Ostrozkyi – moștenirea unei epoci

(Continuare de la pag. 1)

Unul dintre cei mai cunoscuți absolvenți al acestei academii, Meletie Smotrițki, a elaborat o gramatică a limbii slavone vechi, lucrare care a exercitat o influență considerabilă asupra dezvoltării filologiei atât în Ucraina, cât și dincolo de hotarele sale.

Mai mult, datorită eforturilor lui Kostiantyn Ostrozkyi, a fost tipărită Biblia de la Ostroh – prima ediție completă în limba slavonă bisericească, care a devenit o piatră de hotar culturală și religioasă pentru întreaga Europă de Est. Aceasta a fost, în esență, prima ediție critică și științifică a cărților biblice din Europa, realizată pe baza mai multor texte. Ediții similare au apărut în Europa Occidentală abia în anii 1590, adică la zece ani după publicarea Bibliei de la Ostroh. Tocmai această Biblie a devenit textul canonic pentru creștinii care foloseau limba slavonă veche în cultul religios. De asemenea, la Ostroh, sub patronajul cneazului, s-a dezvoltat literatura polemică – precursora literaturii ucrainene moderne. Cneazul însuși comanda aceste lucrări, le tipărea pe cheltuiala sa și îi recompensa pe autori. În calitate de protector al ortodoxiei în Rzeczpospolita, cneazul a acordat o mare atenție dezvoltării structurilor bisericești. El a fost ctitorul a numeroase biserici și mănăstiri, nutriend chiar un plan ambițios de a crea un patriarhat pe pământurile ucrainene. Dacă acest plan s-ar fi realizat, Ucraina ar fi avut încă de atunci o biserică independentă. Din păcate, din anumite motive, acest proiect nu a devenit realitate.

Vasyl Kostiantyn Ostrozkyi s-a dovedit a fi un politician talentat și un adevărat apărător al credinței ortodoxe. Opoziția sa fermă față de Unirea de la Brest din 1596, care urmărea unirea Bisericii Ortodoxe cu cea Catolică sub autoritatea Papei de la Roma, l-a transformat într-o figură-cheie în lupta pentru drepturile ortodocșilor ucrainenii din cadrul Commonwealth-ului polono-lituanian. Prințul a refuzat să accepte unirea, rămânând fidel ortodoxiei și sprijinindu-i pe cei care împărtășeau aceeași credință.

Datorită activității sale religioase, el a câștigat sprijinul cazacilor ucrainenii, care căutau aliați în lupta pentru independența religioasă și națională. În Catedrala Adormirii Maicii Domnului din Lavră, Vasyl Kostiantyn a eternizat memoria tatălui său, ridicând un impunător monument funerar, realizat de meșterul Sebastian Czeszek. Acest monument a dăinuit mai bine de 360 de

Ziua de 24 ianuarie 1859 – primul pas spre Marea Unire din 1918

Într-o lume în continuă schimbare, valorile, solidaritatea, viziunea comună și respectul pentru identitate sunt mai relevante ca niciodată. România de astăzi este rezultatul unei lupte îndelungate pentru unitate, iar 24 ianuarie este o zi care ne impulsionează să ne gândim la ce putem face pentru a consolida această moștenire.

24 ianuarie 1859 este o dată ce răsună puternic în istoria și în sufletul românesc. Este momentul care marchează unirea Moldovei și Țării Românești sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, un pas fundamental în constituirea statului român modern.

Unirea Principatelor Române reprezintă mai mult decât o simplă alipire teritorială. Ea simbolizează o dorință profundă a românilor de a depăși diviziunile regionale, de a construi o națiune unită și puternică. Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor atât în Moldova, cât și în Țara Românească a fost un act de curaj și viziune, realizat într-un context internațional complex, unde marile puteri aveau interese divergente în regiune.

Unirea din 1859 nu a fost doar o victorie a românilor, ci și un exemplu remarcabil de diplomatie și strategie politică. Fiecare pas, de la consultările ad-hoc până la desemnarea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor unic, a fost marcat de negocieri tensionate și compromisuri. Această poveste începe într-o Europă tulburată de conflicte și interese contradictorii, unde marile puteri încercau să modeleze soarta popoarelor după propriile interese.

Mișcarea pentru progres din Principatele Române nu a putut fi stăvilită de înfrângerea revoluției de la 1848 și prin stabilirea regimului contrarevoluționar de la Balta Liman.

Lupta revoluționară a continuat atât în Țara Românească și Moldova, cât și în afara hotarelor, unde activau neobosiți revoluționarii exilați. Ea s-a concentrat asupra ideii Unirii, care devine dominantă îndată după revoluția din 1848.

Nicolae Bălcescu scria în 1850: „Revoluția viitoare nu se mai poate mărgini ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pământ și de capital și frați asociați la fapta unui progres comun. Ea nu se va mărgini a cere libertatea din afară, libertatea de supt domnirea străină, ci va cere unitatea și libertatea națională. Deviza ei va fi: Dreptate, frăție, unitate. Ea va fi o revoluție națională.” [3: 312], iar pentru M. Kogălniceanu, încă din vara anului 1848, Unirea era „cheia de boltă”, condiția de bază pentru înfăptuirea tuturor reformelor. [6: 109]

Putem afirma că, începând cu anii 1840, tinerii aparținând generației lui Kogălniceanu, Bălcescu, Alexandrescu, Ghica, frații Brătianu, Alecsandri și alții au desfășurat o activitate intensă atât în plan politic și diplomatic, cât și în domeniul literar și istoric. Această luptă de idei s-a concretizat prin apariția unor reviste precum „Dacia Literară”, „Propășirea” și „Magazinul Istoric pentru Dacia”, în care textele publicate nu răspundeau doar unor nevoi morale și intelectuale locale ale moldovenilor și muntenilor, ci se adresau întregului neam românesc. În paginile acestor reviste au apărut articole de literatură, știință și istorie, care, la acel moment, erau publicate exclusiv în aceste publicații. Pentru neamul întreg s-au scris și s-au cântat cântece naționale, așa cum a fost *Deșteaptă-te Române* a lui Andrei Mureșanu cu a lui faimoasă strofă atât de actuală și în zilele noastre: „*Români din patru unghiuri, acum ori niciodată / Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri*”. [12: p. 12] și care în câteva săptămâni de la apariția lui în „Foaea pentru minte, inimă și literatură” din Brașov a străbătut ca fulgerul toate provinciile locuite de români, cântându-se cu însuflețire pretutindeni. Referitor la „nașterea” imnului, George Moroianu afirmă: „*Dela o asemenea întâlnire, îmi spunea răposata Susana Mureșanu, s'a întors odată pe la finea lui Mai bărbatul ei târziu după miezul nopții, fiind foarte agitat. El nu s'a culcat, ci s'a așezat la masa de scris, și-a scris până târziu după ce se făcuse ziuă, – mai sculându-se din când în când dela masă și plimbându-se prin odaie citind din ceea ce scrisese. Erau strofe din Deșteaptă-te Române. După câteva zile după ce i-a dat forma definitivă pe care i-o cunoaștem azi, Andrei Mureșanu și-a luat băieții de români dela gimnaziul catolic din loc unde el împreună cu vărul său Iacob Mureșanu era prof. și desigur din cei dela școala primară superioară a gremiului negustorilor români, unde fusese profesor mai înainte împreună cu Barițiu, – și s'a dus cu ei pe Tâmpa cântând Deșteaptă-te Române după o melodie veche trăgănată care i s'a potrivit. E aceeași melodie a lui Deșteaptă-te Române ca imn (nu ca marș) pe care o auzim până azi. Când s-au coborât depe Tâmpa băieții îl cântau de minune. E bine deci să se știe că melodia lui Deșteaptă-te Române tot poetul Mureșanu i-a dat-o în felul cum povestesc mai sus și acest imn înălțător de suflete – al poporului român a fost mai întâiu cântat, și numai pe urmă a fost publicat în „Foaea pentru Minte, Inimă și Literatură” din 11 iunie 1848. Din Brașov s'a răspândit apoi ca fulgerul în toate ținuturile românești, înflăcărând până azi cu accentele și melodia lui nemuritoare atâtea generații*.” [12: p. 12-13]

Pentru neamul întreg a scris și V. Alecsandri entuziasta lui poezie „*Deșteptarea României*”: „*Voi ce stați în adormire, voi ce stați în nemișcare, / N-auziți prin somnul vostru acel glas triumfător, / Ce se-nalță pân' la ceruri din a lumii deșteptare, / Ca o lungă salutare / Cătr-un falnic viitor?*”.

Toți intelectualii din cele două Principate erau animați, în acea perioadă, de dorința realizării unei acțiuni comune și a unei solidarități naționale, nu doar pe plan cultural, ci și pe plan politic, în vederea împlinirii idealului Unirii Principatelor. Eliberarea de sub dominația străină a celor două țări surori reprezenta o convingere profund înrădăcinată în sufletele acestei generații, fapt firesc dacă avem în vedere că, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ele ajunseseră un simplu obiect de manevră în jocurile de interese ale vecinilor ambițioși și lacomi, Rusia și Austria. [12: p. 14]

De o importanță deosebită rămâne faptul că marile puteri europene s-au confruntat cu voința fermă și cu acțiunea hotărâtă a unei națiuni mici. „*Niciun popor nu a luptat mai mult decât românii* – remarca, cu îndreptățire, cu mulți ani în urmă istoricul american Riker – *pentru susținerea idealurilor sale naționale*.” [11: p. 61]. Datorită acestui puternic instinct de solidaritate națională, orientat spre unirea celor două Principate într-un singur stat, tinerii români aflați la studii în Franța în perioada 1840-1850, precum și cei refugiați la Paris după înfrângerea

Revoluției de la 1848 din Muntenia, au simțit nevoia de a apela la sprijinul oamenilor politici de marcă și al marilor gânditori francezi, precum Lamartine, Michelet, Quinet și alții, cerându-le să susțină cauza țărilor lor. Mânați de același sentiment, acești tineri au considerat totodată o datorie să prezinte diplomaților europeni situația dificilă a celor două Principate, solicitând cu stăruință unirea lor într-un singur stat. [11: p. 13]

De asemenea, tinerimea română a avut o contribuție esențială la clarificarea situației și la câștigarea opiniei publice engleze în favoarea unirii, desfășurând o activitate susținută la Londra. În acest scop, personalități precum Alexandru Goleșcu, Cezar Boliac, Dumitru Brătianu și alții au reușit să atragă simpatia Parlamentului britanic și a unor oameni politici de seamă, precum Gladstone și lordul Palmerston, care au susținut cu fermitate, în Parlamentul englez, necesitatea europeană a unirii Principatelor Române. [11: p. 20] În sfârșit, mai târziu, la începutul anului 1853, Ștefan Goleșcu, unul dintre fruntașii revoluționari exilați, scria următoarele: „*Să ne pregătim din vreme, să căutăm puterea în noi înșine, să o concentrăm în noi, să imităm pe inimicii naționalităților, lucrând pentru o unitate posibilă și sacră pentru noi, căci suntem unul sau zece milioane de români a cărora cugetare trebuie să fie una și aceeași și când va suna ora independenței noastre, atunci, așa pregătiți, putem fi siguri că vom fi ascultați și respectați*.” [4: p. 161].

Tot astfel, prin anii 1890, când situația românilor din Ardeal devenise insuportabilă, studențimea universitară din București și Iași a luat inițiativa de a trimite cunoscutul *Memoriu* universităților europene, în care erau semnalate violențele regimului maghiar împotriva românilor. Un an mai târziu, din aceeași solidaritate națională a studenților universităților ardelenice și bănățene a luat naștere celebra *Replică* a neuitatului Aurel C. Popovici, care a avut un impact major asupra tuturor celor care împărtășeau idealul unirii. [4: p. 14]

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza

Theodor Aman, Proclamarea Unirii

Războiul din Crimeea de la 1854, în urma căruia Rusia a fost înfrântă, și pacea de la Paris din 1856 au reprezentat semne favorabile pentru viitorul Principatelor. Congresul de la Paris, care a consfințit această pace, a decis scoaterea Principatelor de sub protectoratul Rusiei și plasarea lor sub garanția celor șapte mari puteri europene: Franța, Anglia, Austria, Turcia, Prusia și Sardinia. Totodată, congresul a restituit Moldovei trei județe, împreună cu gurile Dunării, care fuseseră ocupate de Rusia odată cu întreaga Basarabie în 1812, și a stabilit ca, în 1857, să se întrunească la Iași și București o adunare națională, numită Divan ad hoc, menită să decidă asupra formei de organizare pe care cele două Principate urmau să o primească în viitor. În anul 1857, s-au întrunit cele două Divanuri în capitalele Munteniei și Moldovei și fiecare din ele au hotărât la fel în privința celor patru dorințe mari ale Românilor, care urmau să fie înfățișate puterilor garante.

Divanurile au hotărât: 1. Să se facă unirea Moldovei cu Muntenia într-o singură țară numită România. 2. Țara unită să fie neutră sub garanția marilor puteri europene. 3. Să se aducă pe tronul românesc un principe dintr-o familie domnitoare străină, pentru a pune astfel capăt certurilor interne pentru domnie și 4. Țara să-și formuleze o Constituție în baza căreia să fie guvernată.

Aceste patru mari dorințe au fost aduse la cunoștința puterilor garante, care s-au întrunit din nou în Congres tot la Paris la 1858 pentru a da o organizare definitivă țărilor române. Unirea Principatelor sub un principe străin n-a fost însă admisă în Congres, deoarece se opuseseră din răspuneri Austria și Turcia, iar Rusiei îi mai scăzuse orgoliul în urma înfrângerii de la Sevastopol. Austria n-a admis Unirea, de teamă că o Românie puternică putea reprezenta o primejdie pentru ea, care avea sub stăpânirea ei un număr atât de mare de români.

S-a admis numai o unire pe jumătate, adică Muntenia și Moldova aveau să poarte pe viitor numele de Principatele Unite și să aibă legi la fel, care aveau să fie întocmite de o comisie mixtă cu reședința la Focșani, o armată organizată iarăși la fel, iar fiecare dintre cele două țări să-și aibă parlamentul, ministerul și domnitorul ei propriu.

Dar românilor nu le-au convenit hotărârile convenției de la Paris, astfel că s-au hotărât la un pas mare, la unirea deplină și cu orice preț a celor două țări.

Cum în ianuarie 1859 trebuiau să se întrunească cele două divanuri la Iași și la București, cu scopul de a alege un domnitor, Partidul Național din Moldova care îi avea în frunte pe Kogălniceanu, Negri, Alecsandri și cel liberal din Muntenia care era condus de Costache Rosetti, de frații Dumitru și Ion Brătianu, de Ion Ghica, de Golești și de alți fruntași ai acelei glorioase generații, au hotărât să facă un pas mare, să facă unirea cu orice preț.

Cel dintâi s-a întrunit Divanul Moldovei la 5 ianuarie, iar în mijlocul unei extraordinare agitații și îngrijorări, provocate de cele peste 30 de candidaturi la domnie, s-a procedat la vot. Dar Uniuniștii au făcut în așa fel încât să cadă candidaturile una după alta, toate voturile obținându-le colonelul Alexandru Cuza, loțiitor de hatman al Moldovei și fost pârcălab de Galați, bun prieten al lui Kogălniceanu, Alecsandri și Negri.

Votul a fost unanim pentru Alexandru Cuza, care, după ce a fost proclamat ales, s-a ridicat în picioare și a depus jurământul de credință în fața Divanului, rostind cuvinte simple, dar pline de semnificație, care au impresionat întreaga adunare: „*Jur a respecta legile pentru toți și în toate, de a uita toată prigonirea și toată ura, de a iubi deopotrivă pe cei cari m’au iubit și pe cei cari m’au urât, neavând înaintea ochilor mei decât binele și fericirea națiunii române*” și pe urmă, el a chemat în ajutorul său puterea lui Dumnezeu și iubirea compatrioților săi. [4: p. 22]

Dar alegerea lui Cuza în Moldova nu însemna încă Unirea, ci doar alegerea ca domn al Moldovei a unui om nou, a unui caracter integru. Alegerea domnitorului Munteniei era fixată pentru ziua de 24 ianuarie, iar în preajma acestei zile numeroși țărani din toate regiunile țării se îndreptau spre București, spre Dealul Mitropoliei unde știau că va avea loc alegerea. Tărâtimea spera ca noul domnitor să fie un om cu idei noi, cu mai multă grijă față de clasa rurală, și nu un conducător asemenea celor din trecut, care reprezentau apăsarea agrară.

Ședința Divanului a fost prezidată de mitropolitul Ungro-Vlahiei, iar primul care a cerut cuvântul pentru a face o propunere secretă a fost Vasile Boerescu, reputat jurist și mare orator, care, într-o broșură publicată la Paris, apăruse cu pasiune cauza Principatelor.

Pentru a pune capăt numeroaselor candidaturi pentru tronul muntean, Boerescu a propus ca toate voturile să se concentreze asupra domnitorului Moldovei, ceea ce s-a și întâmplat spre norocul neamului nostru, dându-se astfel satisfacție aspirațiilor țării, împacând toate dușmăniile și impunând Europei unirea printr-un vot unanim.

Îndată ce a fost înștiințat, Cuza Vodă a răspuns telegrafic din Iași „*că primește cu mândrie și recunoștință să fie și Domn al Țării Românești, precum e Domn al Moldovei*”. [4: p. 22]

Noul domnitor, la intrarea lui triumfală în București la 12 februarie 1859, și-a câștigat din prima clipă simpatia tuturor românilor, grație figurii sale impunătoare care degaja o mare bunătate și iubire de oameni. Deși n-a stat pe tron decât șapte ani, și-a legat numele de o mulțime de acțiuni însemnate precum: întemeierea celor două Universități la Iași și la București, a Curții de Casație și Justiție, organizarea armatei și altele. S-a bucurat de ajutorul Franței, al împăratului Napoleon al III-lea, care l-a ajutat cu arme, muniții și echipamente, trimițându-l la Paris ca agent diplomatic pe marele poet Vasile Alecsandri pentru a-i reprezenta interesele.

Cele două mari reforme prin care Cuza Vodă și-a înscris pentru totdeauna numele în istoria țării și la realizarea cărora a fost sprijinit cu devotament de ministrul său Mihail Kogălniceanu au fost secularizarea averilor mănăstirilor închinat, desființarea clăcii și improprietărea țăranilor.

Anexe: Discursurile oficiale, din 1859, ale domnitorului Alexandru Ioan Cuza și al marelui om politic Mihail Kogălniceanu:

Discursul deputatului Mihail Kogălniceanu, rostit la Iași, în Adunarea Electivă, cu prilejul alegerii colonelului Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Moldovei, în data de 5 ianuarie 1859:

„Măria Ta, După una sută cincizeci și patru de ani de durere, de umilință și de degradație națională, Moldova a reintrat în vechiul său drept consfințit prin Capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pre capul său, pre Domnul. Prin înălțarea Ta pe Tronul lui Ștefan cel Mare s-a reînălțat însăși naționalitatea română. Alegându-te de Capul său, neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia ta, a voit să-i răsplătească sângele strămoșilor tăi vărsat pentru libertățile publice. Alegându-te pre tine Domn în țara noastră, noi am voit să arătăm lumii aceea ce toată țara dorește: la legi nouă – om nou! O, Doamne! Mare și frumoasă îți este misia; Constituția din 7 august 1858 ne însemnează o epocă nouă și Măria Ta ești chemat să o deschizi! Fii, dar, omul epocii; fă ca legea să înlocuiască arbitrarul; fă ca legea să fie tare; iar tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun, fii blând, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau răi. Nu uita că dacă cincizeci de deputați te-au ales Domn, însă ai să domnești peste două milioane de români. Fă, dar, ca Domnia ta să fie cu totul de pace și de dreptate, împacă patimile și urile dintre noi și reintrodu în mijlocul nostru strămoșească frăție. Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii Domn cetățean; urechea ta să fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciuni și lingușire. Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăiești, dar, mulți ani ca și dânsul; să domnești ca dânsul, și fă, o Doamne, ca prin dreptatea Europei, prin dezvoltarea instituțiilor noastre, prin simțămintele tale patriotice să mai putem ajunge la acele timpuri când Alexandru cel Bun zicea ambasadorilor Împăratului din Bizanț că “România nu are de ocrotitor decât pre Dumnezeu și sabia sa. Să trăiești, Măria Ta!”

BIBLIOGRAFIE:
1. N. Adăniloae, M.D. Vlad, *Rolul maselor populare în făurirea Unirii Țărilor Române*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, București, 1960, p. 77-106.
2. Ion Popescu-Puțuri, Nicolae Copoiu, Ion Mamina, Ștefania Mihăilescu et.al.(edt), *Rolul maselor populare în făurirea unirii Principatelor Române (1859)*, București, Editura Politică, 1979, 558 p.
3. Nicolae Bălcescu, *Opere*, Vol.I, București, Ed. Acad. R.P.R., 1953, 312 p.
4. Cornelia C. Bodea, *Lupta pentru Unire a revoluționarilor exilați de la 1848*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, București, 1960, p. 125-161.
5. Dan Berindei, Eleonora Alexiu, Trifu Selea, *Documente Interne (1854-1857)*, București, Ed. Academiei R.P.R., [s.a.]
6. Mihail Kogălniceanu, *Dorințele partidei naționale în Moldova*, în *Anul 1848 în Principatele române*, vol. IV, București,[s.n.], 1903, p. 109-110.
7. Eugen Lovinescu, Grigore Alexandrescu, *Viața și opera lui și corespondența lui cu Ion Ghica*, București, 1928, 316 p.

Prin reintegrarea în patrimoniul național a celor aproape trei milioane de hectare de pământ din teritoriul României, care fuseseră în posesia călugărilor greci, Cuza Vodă a eliminat ultimele urme ale stăpânirii străine în Țara Românească. Celor care au încercat, pentru o vreme, să apere interesele călugărilor greci, domnitorul le-a arătat că drepturile fundamentale ale poporului român – care, cu sângele său, și-a apărât de-a lungul secolelor pământul strămoșesc – erau mai presus de pretențiile unor corporații religioase străine, cărora strămoșii noștri, din generozitate și pietate religioasă, le dăruiseră vaste domenii, fără a prevedea efectele negative care aveau să se răsfrângă asupra țării. Astfel, domnia lui Cuza Vodă a pus bazele unei organizări solide a statului, care a permis marelui său succesor, Regele Carol, să continue consolidarea temeinică a principalelor instituții, pregătind România pentru rolul important pe care avea să-l joace în viitor.

Unirea a fost importantă nu doar în sine, ca prim pas spre unificarea statală și ca temelie a nucleului statal național, ci și prin rolul său de catalizator al energiilor poporului român. Ea a oferit românilor puterea de a aborda și de a clarifica o problemă internațională, care era, în fond, propria lor problemă esențială la acea vreme. Unirea a pus la dispoziția poporului mijloacele necesare pentru edificarea unui stat modern și l-a făcut capabil să se afirme pe plan internațional ca un factor decisiv în găsirea celor mai potrivite soluții pentru realizarea destinului său național. Cei aflați în fruntea luptei pentru întregirea României au înțeles, de altfel, să perceapă Unirea în cadrul unui context complex, care îi conferă adevăratele dimensiuni istorice. „*Dacă Unirea țărilor – scria, de exemplu, Grigore Alexandrescu lui Ion Ghica la 4/16 mai 1856, ar releva tocmai această concepție politică, ereditatea șefului statului, alegerea lui în orice clasă a societății fără considerație de rang, responsabilitatea miniștrilor, întinderea Obșteștei adunări și libertatea presei s-ar putea acorda, socotesc că acestea sînt cererile de căpetenie ce ar trebui să facem*.” [7: p. 316]

Unirea Principatelor Române este mai mult decât o dată în calendar. Este o poveste despre curaj, unitate și viziune, care continuă să ne inspire. Sărbătorind 24 ianuarie, nu doar onorăm trecutul, ci și reafirmăm valorile care ne unesc ca națiune.

Dr. Nicoleta SANDOR-BOTEZATU

Bibliotecar IAS

Biblioteca Academiei Române – filiala Cluj-Napoca

Serviciul Colecții Speciale și Bibliologie

Jurământul lui Alexandru Ioan Cuza

„Jur în numele Prea Sfintei Treimi și în fața Țării mele, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele Principatelor Unite, că voi fi credincios constituției în textul și în spiritul ei, că în toată domnia mea voi veghea la respectarea legilor pentru toți și în toate uitând toată prigonirea și ura, iubind deopotrivă pe cel ce m-a iubit și pe cel ce m-a urât, neavând dinaintea ochilor mei decât binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie ajutor!”

8. V. Maciu, *Organizarea mișcării pentru Unire în anii 1855-1857 în Moldova și Țara Românească*, în „*Studii*”, XII (1959), nr. 1, p. 43-76.
9. Dimitrie Onciul, *Originile Principatelor Române*, București, Stab.de Arte Grafice „Elzevir”, Pasagiul Român, 12, 1899, 253 p.
10. Oțetea, *Unirea Principatelor*, în: *Studii privind Unirea Principatelor*, București, Editura Academiei Populare Române, p. 11-32.
11. T.W. Riker, *Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale*, București, [1944], p. 61.
12. *Unirea dela 1859 și Contribuția Vechiului Regat la Unirea cea mare*: conferință ținută la Teatrul Național din Cluj cu ocaziunea aniversării a 68-a. a Unirii Principatelor completată și adnotată de George Moroianu, Cluj, Institutul de Arte Grafice Ardealul, 1927, 54 p.
13. *Unirea Principatelor și Puterile europene*, Acad.de Științe Sociale și Politice a R.S.R.Ș. a Inst. de Istorie N. Iorga; Inst de Istorie și Arh. A.D. Xenopol, Dir Gen. A Arhivelor Statului, București, Ed.Academiei R.S.R., 1984, 283 p.

Eveniment • Eveniment • Eveniment • Eveniment • Eveniment

Filiala Cluj a Uniunii Ucrainenilor din România a deschis la data de **24 ianuarie** seria acțiunilor pe anul 2026 printr-o manifestare de profundă încărcătură istorică și simbolică, a cărei relevanță este cu atât mai puternică în contextul actual. Având în vedere faptul că atât poporul român, cât și cel ucrainean marchează în luna ianuarie, la date apropiate, momente fundamentale din istoria lor națională, organizatorii au ales să le reunească sub titlul „**Ziua Unității Ucrainei și Ziua Unirii Principatelor Române**”. Manifestarea a debutat, ca de fiecare dată în cadrul evenimentelor organizate de UUR, cu intonarea imnurilor de stat ale României și Ucrainei, într-o atmosferă solemnă. A urmat o comunicare cu caracter informativ susținută de doamna lector univ. dr. Mihaela Herbil, care a prezentat semnificația Zilei Unității Ucrainei, sărbătorită anual la 22 ianuarie, data proclamării Actului Unirii dintre Republica Populară Ucraineană și Republica Populară Ucraineană de Vest într-un stat independent unitar. Evenimentul istoric a avut loc în anul 1919, în Piața Sofia din Kiev. Publicul a urmărit apoi un film documentar dedicat acestui moment istoric, care a completat și aprofundat informațiile prezentate. În continuare, conf. univ. dr. Ioan Herbil a susținut o comunicare despre Unirea Principatelor Române de la 24 ianuarie 1859, realizată prin alegerea colonelului moldovean Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al ambelor principate: la 5 ianuarie 1859 în Moldova și la 24 ianuarie 1859 în Țara Românească.

Momentul evocator a fost întregit de audierea celebrului cântec „Hora Unirii”, pe versurile lui Vasile Alecsandri și muzica lui Alexandru Flechtenmacher. Evenimentul a fost încununat de un moment artistic deosebit, un adevărat regal de poezie și muzică. Au recitat poezii Olha Pavliuk, Iryna Șciur, Zakharova Tetiana și Nataliia Gryshchenko, creând un cadru liric emoționant. Partea muzicală a fost susținută de Svitlana Smyrnova, Diana Milovidova, Hanna Matviienko și Nataliia Gryshchenko, care au interpretat cântecele „Cervona ruta” (muzica și versurile: Volodymyr Ivasiuk), „Huțulka Ksenia” (autor Roman Savytʹkyi), „Oi dyyhune, dyyhune” – cântec popular și „Oi, u luzi cervona kalyna” (autor Stepan Cearnetykyi), acompaniate la acordeon de domnul Volodymyr Albul. Programul artistic a continuat cu un al doilea colaj muzical, interpretat de Svitlana Smyrnova, Marharyta Tutkivnych, Nadiia Romanenko și Natalia Tutkivnych, care au oferit publicului cântecele „Molytva za Ukrainu” – cântec creștin, „Ukraina – țe ty!” (versuri Tina Karol, muzica Tina Karol și Mykola Brovcenko), „Chornobryvți” (versuri Mykola Synhaiivskyi, muzica Volodymyr Vermenyici) și „Iednaimosea bratia” (versuri și muzica Inna Franțeskevyci). Întregul eveniment a transmis un mesaj puternic de unitate, solidaritate și respect reciproc între cele două popoare, reafirmând valorile comune ale identității, libertății și demnității naționale.

(www.uur.ro)

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINE DIN ROMÂNIA

~ PERIOADA POSTBELICĂ ~

IVAN LIBER (1932-2023)

Ivan Liber, compozitor, dirijor, scriitor, publicist, profesor de muzică la școala din localitatea Copăcele, județul Caraș-Severin, prim-vicepreședinte al Uniunii Ucrainenilor din România și președinte al Filialei Caraș-Severin a Uniunii Ucrainenilor din România, s-a născut în ziua de 5 februarie 1932 într-o familie de țărani din satul Ruscova, județul Maramureș.

După ce a absolvit patru clase în satul natal, și-a continuat studiile la gimnaziul din Ujhorod (între anii 1943 și 1944).

La sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, a studiat la Liceul Ucrainean din Sighetu Marmației, după care a absolvit Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București cu licență în compoziție, dirijat și pedagogie muzicală.

Pasiunea lui Ivan Liber pentru muzică i-a fost insuflată de către profesorul său Myhailo Mytryniuk, venit din Basarabia, care a condus mai multe ansambluri artistice ucrainene din Maramureș.

După ce s-a mutat în localitatea Copăcele, în anul 1951, Ivan Liber a fondat acolo corul „Alunul verde”. Repertoriul corului a constat din cântece populare, precum și din cântece ale compozitorilor ucraineni și români. În același timp, la școala din localitate, a organizat un cor de elevi din clasele V-VIII, la care au participat între 70 până la 120 de copii.

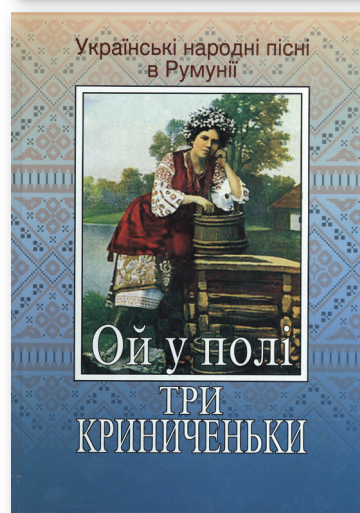
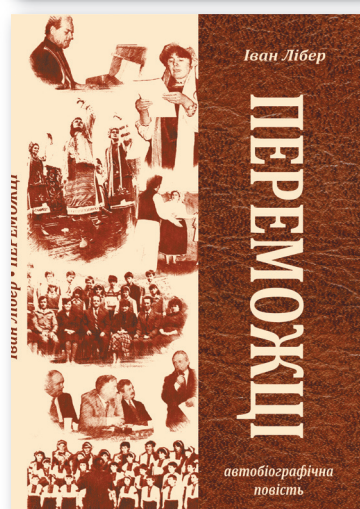
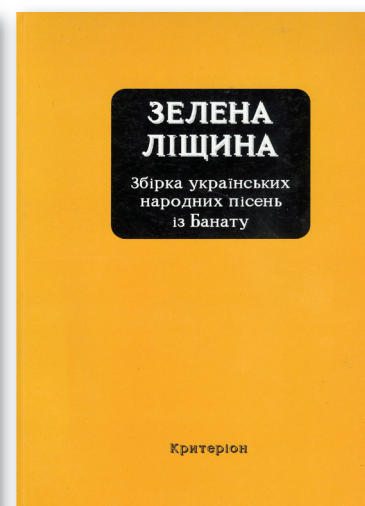
Împreună cu corul „Alunul verde”, Ivan Liber a întreprins numeroase turnee în satele bănățene, iar în 1991, a participat la un festival la Kula, Iugoslavia, unde se află o mare comunitate ucraineană. Tot în același an, „Alunul verde” a luat parte la Festivalul Culturii Ucrainene de la Svidnik, Slovacia, precum și la Festivalul Internațional Ucrainean „Dolia”, care a avut loc la Cernăuți.

De asemenea, Ivan Liber, a înființat corurile „Cervona Kalyna” și „Holos Ukrainiv”. Acesta a dedicat mult timp culegerii de cântece populare din satele ucrainene din Banat, fiind autorul a zeci de cântece pe versurile poezilor ucraineni din România. Majoritatea pieselor sale au fost interpretate de corurile conduse de el.

Ivan Liber a alcătuit, împreună cu scriitorul Gică Lucan (Iurii Lucan), o culegere de cântece pentru școlile ucrainene din România (pentru clasele III-VIII), care au apărut la Editura Didactică și Pedagogică, București (1988)

De asemenea este autorul cărților: *Зелена ліщина* (*Alunul verde*), culegere de cântece ucrainene din România (2000); *Черешневий цвіт* (*Floarea de cireș*), culegere de cântece pe versurile poezilor ucraineni din România. Prelucrări de cântece ucrainene din România (2003); *Повій, вітре, з Буковини* (*Bate, vântule, din Bucovina*), culegere pe versurile poetului Ștefan Tcaciuc, prelucrări de cântece ucrainene din Bucovina (2005); *Ой у полі три курниченьки* (*Trei fântâni în câmp*), culegere de cântece ucrainene, Editura RCR Editorial București (2006); *Дзін-дзелень* (*Cling-clinc*), culegere de cântece ucrainene pentru copii, Editura RCR Editorial (2008); *Народні пісні українців Банату. Румунія* (*Cântece populare ale ucrainenilor din Banat. România*), culegere de cântece populare ucrainene (împreună cu Ivan Hlanta.) Editura VAT „PATENT” (Видавництво BAT «BAT «ПАТЕНТ»), Ujhorod 2009; *Стоїть явір над водою* (*Stă un patin lângă apă*) 2015; *Дивная новина* (*O, ce veste minunată*), culegere de colinde religioase și laice ucrainene, Editura RCR Print, București (2017); *Переможці* (*Învăgătorii*), roman autobiografic, Editura RCR Print, București (2019); *Український мішаний хор «Зелена ліщина»* (*Corul mixt ucrainean „Alunul verde”*), monografia corului „Alunul verde”, Editura RCR Print, București (2021).

A publicat cântece puse pe note, articole și studii în publicațiile ucrainene «Обрії» („Orizonturi”), «Новий вік» („Veac nou”), «Наш голос» („Vocea noastră”), «Український вісник» („Curierul ucrainean”), «Вільне слово» („Cuvânt liber”), «Дзвоник» („Clopoțel”), „Curierul ucrainean”.

Eveniment • Eveniment • Eveniment • Eveniment • Eveniment

Schimb de experiență între Specializările de limba ucraineană din Cluj-Napoca și Nyíregyháza

În perioada 2–6 decembrie 2025, la Specializarea Limba și literatura ucraineană din cadrul Facultății de Litere a Universității Babeș-Bolyai a avut loc un schimb de experiență cu studenți ai Universității din Nyíregyháza (Ungaria), de la specializarea Limba ucraineană – Limba maghiară. La această mobilitate, desfășurată în cadrul programului Pannonia, au participat studentele Rák Jánoszláva, Buialska Anzhelika, Egyed Erika, Ulyanovych Kateryna, Vass Eugénia, Bubryak Darina și Yarosh Yevheniia, însoțite de cadrele didactice conf. dr. Balla Evelina și conf. dr. Ștefucă Viktória. Schimbul de experiență s-a dovedit a fi deosebit de benefic atât pentru studentele de la Universitatea din Nyíregyháza, cât și pentru studenții și cadrele didactice ale Specializării Limba și literatura ucraineană de la Cluj, oferind prilejul unui dialog academic și al unui schimb de impresii și cunoștințe privind studiul limbii ucrainene în cele două țări vecine. Studentele participante au asistat la cursuri de literatură ucraineană, susținute de lector univ. dr. Mihaela Herbil, la cursuri de dialectologie, susținute de conf. univ. dr. Ioan Herbil, precum și la cursuri practice de limbă ucraineană, susținute de lector univ. dr. Cristina Silaghi. În cadrul acestora, au avut ocazia să se

familiarizeze cu modul de organizare a cursurilor și seminarelor, cu temele abordate și cu metodele didactice utilizate în predarea limbii ucrainene în grupuri mixte de studenți, cu niveluri diferite de competență lingvistică. Un interes deosebit a fost acordat comunității ucrainenilor din România, vechimii așezărilor ucrainene de pe teritoriul țării și graiurilor vorbite de acestea. De asemenea, participantele au aflat informații despre Uniunea Ucrainenilor din România și rolul esențial al acestora în sprijinirea comunității ucrainene, fiind impresionate de publicațiile și volumele apărute sub egida UUR, de amploarea activităților culturale și științifice desfășurate la nivel național, precum și de activitatea deputatului Nicolae-Miroslav Petrețchi în slujba ucrainenilor din România. La finalul mobilității, studentele și cadrele didactice au primit din partea președintelui Filialei Cluj a UUR, conf. univ. dr. Ioan Herbil, cele mai recente numere ale ziarelor și revistelor Uniunii, precum și mai multe volume de proză și lucrări științifice, pentru care și-au exprimat recunoștința, ducând aceste daruri la Universitatea din Nyíregyháza.

Mihaela HERBIL

(Continuare din Nr. 80)

Măine voi împlini 21 de ani.

Ce repede au trecut anii, fără a lăsa nicio urmă! Chiar așa, fără urmă, deopotrivă toate zilele și orele trăite într-o mare lenevire. Eu doar am devenit foarte conștientă că sunt o povară față de care oamenii buni trebuie să fie milostivi chiar și fără iubire! Fără iubire! Acesta este cuvântul teribil care aproape că a lăsat urme de sânge în inima mea. Nu, nu, în afară de bunica mea, nimeni în lumea asta nu m-a iubit!

Un dor sumbru și nesățios mă stăpânește și spiritul meu e ostenit, deși nu a creat nimic. El doar s-a chinuit și s-a lovit de un zid ce înconjoară lumea. Aș vrea ceva... nu știu ce exact... ceva care să mă satisfacă sau care să mă facă tare, puternică!... M-aș cufunda în ceva cu tot sufletul, așa cum acum mă afund cu tot sufletul în fiecare treabă mărunță... Ah! Aș vrea ceva!

Dar degeaba!

Patru pereți, zarva pătrunzătoare a copiilor, cuvintele batjocoritoare și lipsite de inimă ale rudelor mele, monotonia sufocantă care îmi apasă sufletul, îngustimea de vederi, egoismul – aceasta e lumea în care sunt condamnată să trăiesc.

Și totuși nu-mi doresc moartea. Vreau nespun de tare să trăiesc! Aș sorbi viața! Ce poate fi asta?

Doamne Dumnezeu! De ce nu se îndură de mine cineva? Cu ce sunt eu vinovată că gândurilor și sentimentelor mele li s-a pus parcă un hotar? Că sunt parcă dată cuiva spre batjocură și nu-mi aparțin! Simt în mine scânteia unei puteri, dar ce folos! O va înăbuși forța brută care domnește întru totul în jurul meu...

* * *

Într-o seară a avut loc la noi o întrunire de familie. Ambii verișori se sfătuiau cu părinții ce profesie să-și aleagă pentru toată viața.

– Eu voi fi profesor, ca tata! a spus mezinul. Voi preda chiar și aceleași materii: geografia și istoria. Ai un venit bun, care nu depinde de nimic; duminica și sărbătorile sunt libere, apoi mai sunt vacanțele, iar „nota zece” – râdea el șmecher – are, de asemenea, părțile sale bune, când un tată bogat vrea să o vadă în carnetul fiului său.

– Din partea mea, poți fi profesor. Învață, dacă vrei, și chineza! spuse Munio, fiul mai mare. Eu am hotărât să merg la medicină și cu asta, basta!

– La medicină? Nu, Muneciko! protestă calm unchiul. Medicina costă mult. Tu mai ai surori, Lena e deja mare, iar Katunea mai are nevoie încă mult timp de sprijin părintesc. Nu pot să te trimit la medicină.

– Dar Natalka, tată? Mai e și Natalka! se amestecă în discuție micuța Katia, în vârstă de șapte ani, care stătea undeva în colț și asculta cu o mină serioasă conversația.

Tot sângele mi se scurse din obraji. Acele vorbe de copil au provocat inconștient o durere de nespun în sufletul meu, de care nu era cu puțință să scap. Mi-am aplecat capul mai tare peste cusut și am continuat să lucrez cu sărg.

– Natalka? răspunse Munio. Pentru ea nu trebuie să strângă nimeni un capital. Ea are douăzeci de ani și n-are decât să-și caute un soț. Nu-i așa, Natalka? Sincer să fiu, ar cam fi timpul. Noi, „tinerii”, înțelegem asta bine!

Începu să râdă zgomotos și, băgându-și mâinile în buzunare cu un gest sfidător, mă privi provocator.

I-am susținut calmă acea privire.

– La urma urmei, Munio, pentru orfani nu adună nimeni averi. Eu fac parte dintre aceia față de care oamenii buni trebuie să fie milostivi și fără să-i iubească, am răspuns eu.

– Bun răspuns, Natalka! remarcă el răutăcios. Știam eu că cuvintele mele vor avea un ecou bun. De altfel, în această clipă mă preocupă mai mult soarta mea. Tu te vei mărita, pe Lena o s-o iau la mine când voi ajunge doctor, iar cu Katia vă veți descurca și singuri, tată; ea va ajunge cândva o frumusețe!

– Cât ești tu de înțelept! strigă Lena furioasă. Aș ajunge foarte bine, acceptând mila ta! Nu! Mulțumesc mult pentru ea! Lasă să aibă grijă tata de noi, iar tu alege-ți altă meserie! O să devii tu doctor când o să devin și eu... să nu spun mai multe! Știu eu bine cât de tare îți iubești semenii!

– Lena spune adevărul, nu poți merge la medicină, spuse din nou unchiul. Te-aș ajuta cu drag, ești întâiul meu născut, dar și fetele sunt copiii mei. Nu-i așa, Pavlynka?

– Cum să nu, Mileciko? răspunse soția pe tonul ei energic obișnuit. Se înțelege că și fetele sunt copiii noștri. Dar am o idee... Mileciko, mă gândesc de mult timp ca el să meargă la medicină, dar nu pe cheltuiala noastră.

– Ei bine, și care e ideea ta, Pavlynka?

– Am eu așa o idee, Mileciko...

– Ha-ha! Mamă, știu ce vrei să spui dumneata! o întreprinsă râzând Munio. Ideea ta e ca eu să mă logodesc cu o bogătașă. Nu-i așa?

– Așa e, fiule! răspunse mătușa. Chiar la asta mă gândesc. Doar în acest fel ai putea să mergi la medicină. Oare e ceva rău în asta?

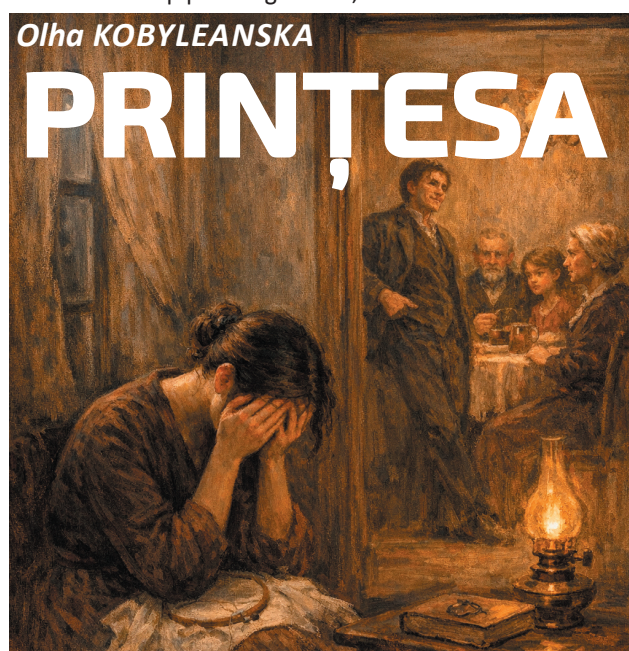
– E rău, mamă, pentru că eu vreau să fiu liber. Și logodindu-mă, m-aș împovăra cu niște obligații de natură romantică. Eu nu mă încurc cu romantismul și cu idealurile. Vreau să ating un singur scop, și-anume bogăția. Orice altceva e irelevant pentru mine.

– Chiar și noi, surorile tale, Munio? interveni din nou Lena, pe un ton ce parcă tremura din cauza unei furii interioare.

– Nu dramatiza! răspunse el disprețuitor. Trebuie să merg la medicină. Și dacă tata nu mă poate întreține, atunci mă voi logodi cu o bogătașă. Între noi fie vorba, aș avea deja una, hm..hm.. El zâmbi cu subînțeles și se uită chiorăș la mama sa. Și ea zâmbi. El era preferatul ei și se știa că era de acord cu ea în orice privință.

– Ghici, mamă!

– N-am timp pentru ghicitori, fiule!

– Atunci, îți spun eu! Ce-ai spune, de exemplu, despre Olha S.? El își puse picior peste picior și aruncă o privire spre mama sa; la auzul acestor cuvinte, fața ei rămase impenetrabilă, încremenită și rece.

– Olha S.? Păi, spuse ea, gândindu-se parcă la ceva, nu e o alegere rea. Într-adevăr, ea are o înfățișare firavă și e foarte răsfățată, ca toate fetele care sunt singure la părinți, e și puțin arogantă, dar dacă îți place ție, fiule, atunci e și pe placul meu.

– N-o să se mărite cu tine, Munio! Fă un pas înapoi! strigă Lena batjocoritor.

– N-o să se mărite cu mine?

– N-o să se mărite cu tine! Dintre toți băieții, tu ești cel mai puțin pe placul ei; ea e o fire romantică, nu uita asta. În afară de asta, ea va alege, ea poate alege, pentru că este o fată înstărită.

– Să nu crezi asta, rosti și el batjocoritor. Eu chiar nu știu pe cine și-ar dori ea ca soț, dacă nu un doctor. Din câte văd, tu nu tratezi astfel de lucruri suficient de realist. Te-ai gândit vreodată ce reprezintă cu adevărat un bărbat și ce reprezintă o femeie? Bărbatul este „totul”, iar femeia este „nimic”. Voi, fetele, depindeți de noi la fel cum plantele depind de soare și de aer. Auzi? Tu!! Noi vă dăm sens, respect, importanță, într-un cuvânt, vă dăm totul. Iar dacă vrea să aleagă, n-are decât. Mie nu mi-e greu să mă uit în altă parte. Mai sunt partide avantajoase în lumea asta. Fetele cresc mereu, ca ciupercile; și toate vor să se mărite, toate, fără excepție! Sau poate tu vrei să rămâi domnișoară bătrână?

Unchiul și mătușa începură să râdă, iar Lena își strâmbă buzele într-un zâmbet. Am simțit că fața îmi ia foc.

Femeia nu reprezintă nimic?

Și un băiat atât de lipsit de suflet, atât de limitat a îndrăznit să vorbească despre femei în acest fel? Ce îi dădea

acest drept? Natura? Și totuși, el spunea adevărul. Suntem cu adevărat dependente de bărbați, la fel cum plantele depind de soare și de aer. Dar din ce cauză? Este acea cauză un mister etern, de nepătruns, la care nici nu ne putem gândi?

Am pus deoparte lucrul de cusut și am plecat pe nesimțite în odaia alăturată. Aici era întuneric și liniște. Istovită, m-am așezat într-un colț discret, acoperindu-mi obrazul cu mâinile.

Cuvinte disparate ajungeau la mine, auzeam râsul sec al mătușii, dar, neascultând conversația ulterioară, nu înțelegeam nimic.

Știam și simțeam un singur lucru.

Eram doar un om cu o oarecare forță, cu un oarecare spirit, și totuși.... ce să mai spun? Adevărul? Dreptatea? Ele nu există! Nu există pentru acela care este nevoit să le primească din mână altcuiva...

* * *

Ceva greu ca plumbul îmi atârna pe suflet, iar în jurul meu e pustiu și gol, un gol ce se apropie de nebulă.

Chiar nu există nicio ieșire? Nicio mântuire? Dacă alții suportă, treaba lor! Eu nu pot! Am încercat să-mi plec capul cu răbdare, să fiu ca „ceilalți”, dar n-am reușit. Am implorat compasiune, iubire și n-am primit. Adesea mă cuprinde o durere amară, o dușmănie sălbatică împotriva răposaiților mei părinți, care m-au adus pe lume și acum rătăcesc fără sens! Mă cuprinde ura și durerea față de întreaga lume...

În nopțile tăcute, când somnul se ține departe de ochii mei istoviți, plâng. La ce o să ajute asta? O lacrimă în plus sau în minus contează atât de puțin în viață! De altfel, cine le numără?

* * *

Odată, unchiul a povestit despre un funcționar de la fisc, care se distingea de semenii săi printr-o statură înaltă, prin zâmbetul satisfăcut și prin inelul gros de argint cu piatră albastră de pe deget. Acest funcționar se lăuda – după cum povestea unchiul – că viitoarea sa nevastă, pe care o „caută” chiar acum, trebuie să fie nu doar frumoasă, bogată și educată, dar să aibă și talent muzical, pentru că el nu „se va sacrifica” pentru oricine!

Imaginându-mi cum acesta, cu mișcările sale greoaie, cu obrazul său cel mai adesea înfierbântat, cu ochii ușor mijitiți, își caută o soție „cu talent muzical”, am izbucnit involuntar în hohote de râs.

Unchiul și mătușa s-au uitat la mine.

– De ce anume râzi, draga mea? Întrebă unchiul pe un ton ascutit (ce lucru ciudat), în timp ce mătușa își strânse buzele atât de tare, de parcă erau un fir de ață.

– Doar așa, unchiule; pentru că el e atât de ridicol cu pretențiile sale! Știi bine că nu-l scoate deșteptăciunea din casă, și totuși e atât de pretențios! Firește, nici nu ar trebui să râd, pentru că e mai degrabă trist decât „amuzant”! Și, rostind aceste cuvinte, am fulgerat-o cu privirea pe mătușa.

– Ce afirmație mai e și asta? Întrebă ea cu o privire rece și inchizitorială. Azi o fată nu poate alege, nu poate aștepta doar doctori și profesori. Să-i mulțumească lui Dumnezeu că o să apară cineva și o să-i întindă o bucată de pâine.

Asta mă privea pe mine. Pe mine în mod special. Învinsă parcă, mi-am plecat peste o clipă capul și o amărăciune de nedescris îmi copleși sufletul.

– Probabil nu-ți place ce spun acum, nu-i așa? continuă pe un ton apăsător mătușa. Tu nu te-ai mărită cu el. Ei bine, din fericire, într-o asemenea situație, ultimul cuvânt l-am avea noi și nu tu. Tu ai aștepta, probabil, un prinț fermecat, păcat doar că nu mai există prinți fermeceți. La urma urmei, chiar nu știu ce-ți dă ție dreptul să joci rolul unei „arogante”. Poate că nu vezi, nu înțelegi lupta zilnică pentru o bucată de pâine, crezi că tot ce există vine de la sine.

– Eu, mătușă? Eu?! mi se smulse aproape un strigăt de pe buze.

– Tu, tu! Noi nu vom trăi veșnic, iar tu nu vei avea protecție și nici un acoperiș deasupra capului. Va veni un moment când vei întinde mâna cu recunoștință unui asemenea „prostovan”.

(Continuare la pag. 7)

Traducere din limba ucraineană
de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET

Pe Olha am cunoscut-o în vara anului 2022, după ce s-a refugiat în orașul de pe malul Begăi, împreună cu cei doi fii ai săi din Ucraina. Nu se plângea de lipsurile sau neajunsurile cu care se confruntau, în acea perioadă, sutele de refugiați care ne-au trecut pragul, ba, din contră, s-a implicat în activitățile culturale sau educaționale pe care le-am desfășurat, fie că a fost vorba despre ateliere de creație sau de gătit. Ceea ce mi-a atras atenția a fost faptul că a învățat limba română într-o perioadă relativ scurtă de timp și a luptat să-și asigure o pâine. Cel mai important, a reușit să-și echivaleze studiile, urmând chiar și cursurile Facultății de Litere, Istorie, Filosofie și Teologie, specializarea Limbi Moderne Aplicate, de la Universitatea de Vest din Timișoara.

Despre toate aceste lucruri, precum și despre unul dintre cele mai importante accesorii din viața ucrainencelor de pretutindeni, purtat din cele mai vechi timpuri și până în prezent, sub diferite forme, culori și texturi, vom afla de la Olha Bahnat. Menționez că aceasta a luat parte la activitatea dedicată „Zilei Baticului Ucrainean”, care s-a desfășurat în luna decembrie 2025, la Casa de Cultură a Ucrainenilor din Timișoara.

Mihaela Bumbuc (M.B.): Ce înseamnă pentru tine „Ziua Baticului Ucrainean” și de ce o consideri o sărbătoare specială?

Olha Bahnat (O.B.): Această sărbătoare este deosebită prin faptul că baticul reprezintă unul dintre cele mai vechi elemente ale portului tradițional ucrainean. Conform tradiției populare, fiecărei fetei i se dăruia la naștere un batic, fiind alese culori deschise, de obicei alb. După numărul de baticuri pe care le avea o femeie și materialul din care acestea erau confecționate se putea recunoaște statutul familiei și nivelul de trai. Astfel, baticul ucrainean însoțește toate sărbătorile și evenimentele importante. De exemplu, la nuntă, la sfârșitul petrecerii, soacra îi acoperă capul miresei cu un batic și îi scoate voalul. Acest gest simbolizează faptul că perioada tinereții s-a încheiat și că, din acel moment, mireasa devine femeie. Este o tradiție foarte emoționantă. Pentru acest moment special se alege întotdeauna cel mai frumos și mai scump batic. Se spune că, dacă soacra o iubește pe noră și relația dintre ele este bună, trebuie să-i ofere cel mai frumos batic. În ceea ce privește femeile mai în vârstă, acestea poartă baticuri în culori mai închise, iar cele cu modele înflorate sunt purtate de generația tânără. Desigur, atunci când cineva trecea la cele veșnice, văduvele și rudele purtau batic negru. Astfel, baticul ucrainean ne însoțește din momentul nașterii și până la moarte.

„Sărbătoarea Baticului” este pentru mine una foarte specială, chiar dacă este o sărbătoare relativ tânără, fiind celebrată abia din anul 2019. Aceasta a debutat în orașul Vinnyția din Ucraina, locul în care m-am născut, am crescut, am studiat și am lucrat.

M.B.: Cum a apărut această sărbătoare și cine a avut inițiativa de a o transforma într-un eveniment de amploare?

O.B.: Această sărbătoare a fost inițiată de femei remarcabile, deputate și femei de afaceri care, printr-o inițiativă civică, au dorit să unească femeile de toate vârstele și din toate domeniile în jurul unui simbol frumos și tradițional. Totul a început la nivel local, iar ulterior sărbătoarea a căpătat amploare națională, ajungând să fie celebrată chiar și la nivel național.

M.B.: Cum se reflectă această tradiție în zilele noastre, mai ales în rândul tinerei generații?

O.B.: În urmă cu doi ani, ucrainencele au stabilit un record, fiind înregistrat cel mai mare număr de femei purtând baticul ucrainean. De Ziua Baticului, a devenit deja o tradiție să realizăm fotografii sau videoclipuri și să le postăm pe rețelele sociale. Cel mai important este faptul că acesta se transmite din generație în generație, de la bunică la mamă și mai departe.

M.B.: În zilele noastre, baticul ucrainean a devenit un accesoriu în garderoba noastră. Am observat că sunt foarte căutate baticurile înflorate. Cel puțin eu, de câte ori am ocazia, mai adaug un batic la colecția primită de la mama mea, iar în expoziția realizată cu prilejul acestei sărbători, majoritatea modelelor îmi aparțin. Bănuiesc că și tu faci același lucru, colecționezi baticuri?

O.B.: Sigur că da. Am adus cu mine câteva modele și, de fiecare dată când mă întorc acasă, în Ucraina, îmi cumpăr unul nou. Cred că a devenit un trend nu doar pentru noi, cele care provenim de acolo, ci pentru toate femeile noastre, fie că trăiesc în Europa, America sau Canada. Să nu uităm că baticul, ca simbol al tradiției noastre, ne amintește cine suntem și de unde venim.

M.B.: Ce înseamnă pentru tine păstrarea tradițiilor ucrainene aici, în România?

O.B.: România este o țară străină pentru mine, dar, printre ucraineni, mă simt acasă. Avem biserica noastră, Uniunea Ucrainenilor din România, ne păstrăm tradițiile și sărbătorile. Acest lucru ne apropie foarte mult și ne ajută.

M.B.: Ce mesaj vrei să transmiți ucrainenilor, mai ales celor care trăiesc departe de țara natală?

O.B.: Îmi doresc ca în 2026 să avem, înainte de toate, victoria și pacea în Ucraina. Pentru cei care au plecat, îmi doresc să se poată întoarce fiecare acasă și ca marile sărbători, precum Crăciunul și Paștele, să fie celebrate în familie, sănătoși și fericiți. Cele mai prețioase lucruri sunt familia, cei dragi și sănătatea.

M.B.: Te vei întoarce să locuiești în Ucraina?

Olha Bahnat (O.B.): Mă gândesc să mă întorc în Ucraina. În Est, cu siguranță vreau să revin, însă este o problemă dificilă, deoarece copiii au început să se integreze aici, în România, în școli și universități. Viața se conturează deja într-un mod nou, personal, nu știu dacă voi putea să mă întorc și să ne reluăm viața de acolo. Ne simțim parte a minorității naționale, dar, printre ucraineni, ne simțim acasă. Totodată, eu am reușit, tot datorită conducerii Filialei Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, a doamnei președinte Maria Szabo Condrei, să fac parte din echipa cadrelor didactice de la secția ucraineană a Grădiniței cu Program Prolungit nr. 29, iar pentru acest lucru îi mulțumesc din suflet. Îmi este foarte dor de casă, dar pot spune că Timișoara a devenit deja casa noastră. După patru ani petrecuți aici, mă simt acasă în curtea Uniunii Ucrainenilor. Mă bucur că am avut această șansă să vă întâlnesc și vă mulțumesc din inimă pentru tot ceea ce faceți pentru noi, cei care am fost nevoiți să căutăm adăpost într-o țară străină. În încheiere, nu-mi rămâne decât să concluzionez faptul că, oriunde ar trăi ucrainenii în această lume, poartă în suflet nu doar dorul de acasă, ci și o fărâmbă din identitatea noastră. Din povestea Olhăi am învățat că tradițiile ne țin ancorati oriunde ne-am afla, iar prin tot ceea ce face, ea arată că identitatea nu se pierde atunci când pleci, ci se poartă în suflet și se transmite mai departe din generație în generație.

Mihaela BUMBUC

PRINȚESA

(Continuare de la pag. 7)

– Niciodată, niciodată! am răspuns emoționată.
– Ha-ha-ha! Niciodată! Și de ce niciodată, dacă pot să te întreb? Poate nu-ți convine situația lui?
– Nu am nimic împotriva situației sale, dar el ca om nu mă atrage cu nimic. De exemplu, nu are niciun strop de „delicatețe”. Nu v-ați gândit niciodată cât de groaznic e să trăiești alături de un om căruia nu-i poți dăruia nici inima, nici respectul? Mătușă! Eu nu aș putea să trăiesc așa! Firea mea, caracterul meu tânjesc după – cum să spun? – o po-

litețe subtilă, un sentiment tandru... de iubire... Aici m-am oprit.

Această mărturisire, pe care eu o păstram în suflet ca pe o taină, îmi scăpă din gură împotriva voinței mele și am regretat-o foarte mult. M-am întors dinspre mătușa mea pentru a nu mă întâlni cu privirea ei rece și batjocoritoare și pentru ca ea să nu observe că mă îmbujorasem...

– Și nu ți-e rușine să rostești asemenea cuvinte? În fața mea și a unchiului? O fată de douăzeci de ani! Asta e o noutate?! Într-adevăr: cine se hrănește cu asemenea mizerii cum sunt romanele, nu poate vorbi altfel. Eu nu înțeleg ce e aia „iubire”. M-am măritat fără să sufăr câtuși de puțin de acestei suferințe poetice. Mi-am condus cum se cuvine gospodăria, mi-am educat cum trebuie copiii, cu ajutorul Celui de Sus, am avut grijă de soțul meu, dar să visez la iubire, să suspin din dragoste? Mi se pare că acum ar trebui

să mă rușinez de așa ceva. E pură fantezie. Dacă nu m-aș fi căsătorit cu unchiul tău, m-aș fi măritat cu altul. El era un tânăr cumsecade, calm, timid, iar eu eram o fată la fel. De aceea ne-a și unit Dumnezeu. La vârsta ta eu îl creșteam deja pe Munciciko, aveam grijă singură de gospodărie, iar tu... vorbești despre iubire! Ce să-i faci, fiecare cum își va așterne, așa va dormi. Ești deja suficient de matură, ca să pricepi ce e bine și ce e rău.

– Așa e, mătușico..., am răspuns eu, zâmbind trist. Apoi am tăcut.

Chiar dacă aș vorbi toată noaptea, tot inutil ar fi. Ei n-ar înțelege. Privirea mea alunecă spre Lena, care stătea lângă mătușa. În acea clipă avea ochii plecați, iar obrazii îi ardeau tare. Eu știam. Pentru prima dată în viață, ea nu era de acord cu mama sa.

(Va urma)